

УДК 712

Н.В. Баранник, *магістрантка,*
Г.О. Осиченко, *доктор архітектури,*
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ЛАНДШАФТНИЙ УРБАНІЗМ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО МІСТОБУДУВАННЯ

Анотація. В статті аналізується закордонний досвід та теорія ландшафтного урбанізму, виявлено основні положення, особливості та принципи ландшафтного урбанізму.

Ключові слова: ландшафт, містобудування, ландшафтний урбанізм.

Актуальність теми. Сучасні міста є зразками об'єктів, де обсяги природної складової на урбанізованій території скоротилися до критичного стану. Тому природне середовище, як складову просторово-планувальної структури міста, необхідно не лише зберігати та відтворювати при розробці нових стратегій розвитку території. Потребується введення нового вектору в містобудівному проектуванні – відродження природного середовища у міській структурі. З цього починається поєднання галузей, які мають різне професійне направлення – містобудування, ландшафтної архітектури та екології. На перший план містобудівної теорії і практики виходить ландшафтний урбанізм – нове направлення в проектуванні міст в умовах глобалізації, в якому проблеми функціонування міст розглядаються через «призму» ландшафтного підходу. Для України цей напрям є новим, тому він вимагає вивчення та пошуків можливості адаптації закордонного досвіду в Україні, що і визначає актуальність дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Проведене дослідження є складовою частиною плану НДР кафедри дизайну архітектурного середовища ПолтНТУ з наукової теми «Проблеми гуманізації міського середовища».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Першими джерелами теорії ландшафтного урбанізму вважаються два невеличких есе, які написанні засновниками ландшафтного урбанізму. Перше есе, «Landscape Urbanism: a Genealogy» Чарльза Валдхейма [1], опубліковане у 2002 році, що досліджує джерела виникнення нової теорії, шляхи її становлення та розвитку на прикладі проектів, котрі найбільш вдало втілюють особливості підходу. Друге есе – це робота Джеймса Корнера «Terra Fluxus» [2], де визначаються чотири основних принципи ландшафтного урбанізму [2]. За роки існування цього направлення

з'явилося багато проектів і досліджень, а також вже читаються академічні курси і лекції у різних університетах по всьому світу. Т.Ф. Панченко проаналізувала досвід європейської школи ландшафтного урбанізму та запропонувала основні складові нового навчального курсу для архітектурних спеціальностей [3]. А.В. В'язовська на підставі досліджень уточнила поняття «ландшафтний урбанізм» та визначила його актуальні принципи [4,5]. Пузирний В.І. виявив особливості сучасних підходів у містобудуванні [6]. Нагаєва З.С. визначила основні характеристики та виявила проблематику напрямку стосовно умов реалізації його на території України [7]. Сідорова В.В. провела аналіз закордонного досвіду та зробила оцінку можливості втілення методів ландшафтного урбанізму в Україні [8]. Визначені вище роботи становлять теоретичну базу дослідження.

Мета статті – аналіз закордонного досвіду реалізації проектів ландшафтного урбанізму.

Застосовані методи дослідження: аналіз теоретичних джерел і закордонної проектної практики, синтез та систематизація інформації.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичних робіт, що зазначені вище, та проектної практики європейського містобудування дозволив нам виявити основні положення, сутність та принципи ландшафтного урбанізму.

Сутність ландшафтного урбанізму. Ландшафтний урбанізм позиціонується всіма дослідниками як продукт нового мислення світового архітектурного авангарду [2-9]. Це новий підхід у проектуванні та плануванні містобудівних систем, окремих просторів, де закономірності існування та розвитку природних ландшафтів використовуються у якості основного засобу організації містобудівних систем. Він базується на попередньому аналізі процесів, що відбуваються в міському середовищі, на розумінні їх динамічності. Він спрямований на створення екологічно безпечної, здатної до сталого розвитку та соціально-орієнтованої структури міста [4,5]. Процес реалізації цього підходу починається зі створення взаємопов'язаної системи озеленення, ревіталізації транспортних просторів, створення міських громадських парків, скверів, площ, пішохідних вулиць, набережних та закінчується формуванням внутрішніх просторів житлових комплексів і архітектурних об'єктів, котрі зливаються в єдину ландшафтно-архітектурну систему міста. Це робить місто комфортним для людей і відкритим назустріч природі [10].

Приклади практичного втілення ландшафтного урбанізму. Сучасними прикладами підходу є такі об'єкти: променади The High Line (Нью-Йорк); Олімпійські парки у Лондоні та в Сіднеї; парк Fresh Kills на місці сміттєзвалища (Нью-Йорк); парк Fasher Collins (Дублін); площа Іспанії (Санта-

Крус на Тенерифі); Schouwburgplein (Роттердам) та багато ін. Вони демонструють не лише гармонійне поєднання об'єктів з просторово-планувальною структурою міста, а ще й їх вплив на розвиток прилеглих територій. Проектами ландшафтного урбанізму охоплюються різні масштабні рівні: рівень міста (як Madrid RIO); рівень району (The High Line); локальний рівень (площа Іспанії у м. Santa Cruz de Tenerife).

Так, парк «Madrid RIO» у минулому транспортна естакада, а сьогодні – пішохідна рекреаційна зона для мешканців та гостей міста Мадрид (рис.1). Проект розроблений в архітектурних бюро (Burgos & Garrido; Porras & La Casta; Rubio & Alvarez Sala) під керівництвом Гинеса Гарридо. Реконструкція почалася переносом частини автодоріг у підземні тунелі. Зараз – це близько 650 гектарів оновленої території вздовж берегової лінії річки Мансанарес довжиною в 10 км. На всьому протязі набережної створено серії зелених зон, пов'язаних пішохідними доріжками, та громадські простори для мешканців. Виконано реставрацію історичних об'єктів центру, передано існуючі мости під пішохідну інфраструктуру, виконано будівництво нових пішохідних мостів. В цілому реалізовано 42 км доріжок для піших прогулянок і оздоровчого бігу, 30 км велосипедних доріжок, 14 кортів для занять великим тенісом, дитячі ігрові майданчики та багато майданчиків різноманітного напрямлення. Парк пов'язується планувально і просторово з іншими зеленими насадженнями міста, наприклад з Casa de Campo та лінійним парком річки Мансанарес [11].

Рис. 1. Madrid RIO до та після реконструкції [13].

Ще одним зразком вдало реалізованих принципів ландшафтного урбанізму є «підвісний» парк «The High Line» (Нью-Йорк). Парк розміщується на висоті 10 метрів над землею на місті колишньої надземної лінії метро (рис.2). Автори: Джеймс Корнер, бюро Field Operations, архітектор Diller Scofidio + Renfro та дизайнер Piet Oudolf. Метою розробників було збереження флори та фауни, яка

склалася там за останні 20 років після закриття залізниці. Запроектовані пішохідні зв'язки та майданчики мають дуже динамічний характер, від просторих площ до затишних відокремлених куточків. Навмисно залишені деякі частини колій. Для підтримки динамічного образу елементи благоустрою мають лінійну форму, що дозволяє органічно з'єднувати функціональні простори та сформоване раніше природне середовище [12].

Рис. 2. Парк «The High Line» до та після реконструкції [14,15]

Площа Іспанії у м. Santa Cruz de Tenerife – найбільша площа міста, яка перебудована за проектом Jacques Herzog та Pierre de Meuron (рис.3). Домінантою площі залишається Пам'ятник полеглим, основою якого є пуста підземна каплиця. Згідно з проектом в капличці була розроблена галерея. У центрі площі зведений фонтан з морською водою. Архітектурні об'єми повторюють форму оточуючого природного рельєфу. Замість цілком транспортної площі місто отримало громадський простір активного відпочинку та комунікації людей, добре озеленений та комфортний (висаджено більше ніж 300 видів рослин).

Принципи ландшафтного урбанізму. Дж. Корнер визначив основні принципи ландшафтного урбанізму: пріоритетність процесів над результатом; феномен горизонтальної поверхні як міської інфраструктури; переосмислення традиційних концептуальних робочих методик; формування системи образів як первинної мотивації творчого пошуку [2]. В'язовська А. В. сформулювала такі принципи ландшафтного урбанізму: міждисциплінарність; пріоритет процесу над формою; стратегічний сценарний розвиток міської території; інфраструктурний ландшафт; ідентичність місця; екосистемність та варіативність робочих методик [5]. В свою чергу, нами виявлені і інші закономірності проектування об'єктів ландшафтного урбанізму.

Рис. 3. Площа Іспанії у м. Santa Cruz de Tenerife: до та після реконструкції [15; 16].

Слід відмітити, що практично всі проаналізовані нами проекти спрямовані на компенсацію територій, тобто повернення мешканцям міських просторів, раніше зайнятих під технічну інфраструктуру. Це також включає збалансований розвиток пішохідного, велосипедного і транспортного руху з перевагою пішохідного руху [17]. По-друге, простежується використання одного композиційного стилю, який зараз отримав назву ландшафтний модернізм (або мінімалізм). Стиль відрізняється правильною геометричністю в організації планування і просторів, лаконізмом композиційних засобів та великим планувальним масштабом. Цей стиль найбільш характерно відображається в роботах Марти Шварц: Vanke Center у Китаї, Marina Linear Park та Nouvelle at Natick у США, Monte Laa Central Park в Австрії.

Цікаво, що більшість реалізованих об'єктів мають підкреслено правильне геометричне планування, начебто на поверхні землі малюється велика абстрактно-геометрична картина або авангардистська композиція. По-третє, ми виявили прагнення при проектуванні об'єктів до розмиття їх меж та створення динамічних взаємозв'язків з оточуючим міським ландшафтом. Деартикуляція меж міських просторів стає також основним принципом просторової організації нових об'єктів. І нарешті, при створенні об'єктів вирішується завдання створення публічних просторів, розв'язання соціальних

проблем, досяжності міських ресурсів для всіх мешканців міста і гуманізації міських просторів.

Висновки. Таким чином, ландшафтний урбанізм – це комплексний метод проектування, в якому місто і його частини трактуються як складний динамічний ландшафт, що поєднує штучну інфраструктуру, публічні простори, природні екосистеми та суспільство. Головним його принципом при реконструкції містобудівних систем виступає принцип ренатуралізації – повернення природного ландшафту в місто та відтворення балансу між штучним і природним.

Література

1. Waldheim Ch. “Landscape Urbanism: a Genealogy” /Waldheim, Charles // Praxis: journal of writing+building - no. 4.- 2002. - pp. 10-17.

2. Corner James. Terra Fluxus //The Landscape Urbanism Reader/ Charles Waldheim, editor. – 1st ed., — New York: Princeton Architectural Press, 2006.

3. Панченко Т. Ф. Ландшафтні проблеми урбанізму як навчальна дисципліна (зарубіжний досвід) / Т. Ф. Панченко, А. В. В’язовська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. – К. : КНУБА, 2011. – Вип. 28. – с. 34–39.

4. В’язовська А. В. К определению термина «ландшафтный урбанизм» / А. В. В’язовська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. – К. : КНУБА, 2011. – Вип. 26. – с. 31–36.

5. Вязовская А. В. Концептуальные основы ландшафтного урбанизма / А. В. Вязовская // Ландшафтный урбанизм & сенсорная архитектура: пуб. изд., 2016, [Електронний ресурс]. – Режим доступа <https://viazovska.wordpress.com/2016/03/29/>. – Дата доступа 30.03.2016

6. Пузирний В.І. Особливості ландшафтного урбанізму у проектуванні міських територій / І.В. Пузирний // Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. зб.– Київ.: НАУ, 2015. – Вип.1(15). – с. 57- 66.

7. Нагаева З. С. Основные характеристики ландшафтного урбанизма на современном этапе / З. С. Нагаева // Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. – К. : КНУБА, 2012. – Вип. 29. – с. 245.

8. Сидорова В.В. Ландшафтный урбанизм рекреационных зон современного города. / В.В. Сидорова, Е.В. Безмен // Строительство и техногенная безопасность: сборник научных трудов. – Симферополь: НАПКС, 2011. – Вып.36. – с. 23-29.

9. Дмитренко. Введение в теорию и практику ландшафтного урбанизма/ Дмитренко // А.С.С – ватерпас. Ландшафтный урбанизм. Спортивные мегасобытия. – 2008. - № 1. – с.40-45.

10.Красильникова Э.Э. Ландшафтный урбанизм: новый взгляд на старую проблему. / Красильникова Э.Э.// журнал «Зеленый город».- 2014 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://green-city.su/landshaftnyj-urbanizm-novuj-vzglyad-na-staruyu-problemu/> . – Дата доступа 10.03.2016

11.Максимов И. Madrid RIO: прогулочная зона вместо эстакады / И. Максимов // Интернет-журнал «UrbanUrban» 2013 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://urbanurban.ru/blog/space/90/Madrid-RIO-progulochnaya-zona-vmesto-estakady> . – Дата доступа 18.03.2016

12.Robert Hammond. «Building a park in the sky» // TED Conferences, LLC. 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ted.com/talks/robert_hammond_building_a_park_in_the_sky?language=en . – Дата доступа 21.01.2016

13. UrbanUrban. Электронный ресурс/ City Hall of Madrid, Rubio & ?lvarezSala – Режим доступа: <http://urbanurban.ru/blog/space/90/Madrid-RIO-progulochnaya-zona-vmesto-estakady>.

14.Green think. Электронный ресурс/ Режим доступа: <http://www.greenthinking.pl/188/> .

15.Archcouncil. Электронный ресурс/ Iwan Baan – Режим доступа: <http://archsovet.msk.ru/en/article/actual/charles-renfro-in-moscow-you-immediately-feel-a-readiness-for-change-and-improvements> .

16.Blog de una jubilada. Электронный ресурс/ JaneJubilada – Режим доступа: http://jubiladajane.blogspot.com/2013_04_01_archive.html .

17.Landezine. Электронный ресурс/ Iwan Baan – Режим доступа: <http://www.landezine.com/index.php/2009/07/plaza-espana/> .

18.Osychenko H. Landscape approaches to the humanization of the urban environment / Osychenko H. // Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach. - Vol.1. Natural and technical sciences: research articles. – CA, USA, B&M Publishing, San Francisco, California, 2014. – pp. 62-68.

Аннотация

В статье анализируется зарубежный опыт и теория ландшафтного урбанизма, выявлены основные положения, особенности и принципы ландшафтного урбанизма.

Ключевые слова: ландшафт, градостроительство, ландшафтный урбанизм.

Abstract

The foreign experience and the landscape urbanism theory were analyzed in the article, the basic provisions, peculiar properties and principles of landscape urbanism were discovered.

Keywords: landscape, urban planning, landscape urbanism.